

Helsinki 7.9.2009

Työ- ja elinkeinoministeriö

Asia Lausunto Lontoon sopimusta käsitelleen työryhmän loppuraportista (TEM 229:00/2008)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt IPR University Centeriltä lausuntoa otsikkoasiassa. Instituutti esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Lontoon sopimuksen tavoitteena on Euroopan patenttijärjestelmän kustannustehokkuuden lisääminen väljentämällä patenttihakemuksen selitysosan kääntämisvelvollisuutta. Kustannustehokkuus on hyväksyttävä tavoite ja se on erityisesti patenttisuojaa hakevien yritysten edun mukaista.

Lontoon sopimusta koskeva kritiikki on kohdistunut ennen kaikkea oikeusvarmuuteen ja kielipolitiikkaan. Arvostelijat ovat katsoneet, että Suomen kansalaisilla ja suomalaisilla yrityksillä tulisi olla oikeus saada suomenkielistä informaatiota Suomessa voimassa olevista patenteista eli yritysten toiminnan rajoituksista ja toisten yritysten kiello-oikeuksista. Toiseksi on katsottu, että kielipoliittisesti ei olisi hyväksyttävää, että luovutaan vaatimasta käännöstä suomeksi englannin kielellä myönnetyn patentin selitysosasta.

Patenttijärjestelmän kehittäminen

IPR University Center pitää tärkeänä, että Euroopan patenttijärjestelmää (EPO) kehitetään alueellisena ja kilpailukykyisenä patentin rekisteröintijärjestelmänä. EPO:n kehittäminen on erityisen tärkeää, koska yhteisöpatentin kohtalo on edelleen epäselvä.

Suomessa vallitsee yksimielisyys siitä, että patenttijärjestelmän, olipa kysymys EPOsta tai yhteisöpatentista, kehittämistyössä kansallisen osaamisen säilyttäminen ja kehittäminen on Suomen edun mukaista. Tämä edellyttää Patentti- ja rekisterihallituksen aseman säilyttämistä tutkivana viranomaisena, joka turvataan parhaiten kehittämällä kansallisten ja EPO:n työnjakoa ja yhteistyötä.

Oikeusvarmuus

Lontoon sopimuksessa on pyritty ottamaan huomioon myös oikeusvarmuuden toteutumisesta esitetty kritiikki. Sopimuksen 2 artiklassa todetaan, että sopimuksessa ei rajoiteta sopimusvaltioiden oikeutta määrätä, että eurooppapatenttia koskevan erimielisyyden sattuessa patentinhaltijan on omalla kustannuksellaan huolehdittava patenttiasiakirjojen kääntämisestä. Työryhmä ehdottaakin, että

patentinhaltijalla on velvollisuus kääntää patenttiasiakirjat erimielisyyden sattuessa (patenttilaki 65 b §).

IPR University Center korostaa sitä, että virallisen käännöksen puuttuminen saattaa nostaa kysymyksen patentinhaltijan suorittaman käännöksen oikeusvoimaisuudesta. Erimielisyyden sattuessa tehtävän käännöksen tekijälle tulisi käännöksen objektiivisuuden takaamiseksi asettaa joitakin vaatimuksia, kuten esimerkiksi että käännöksen tekijän tulisi olla ulkopuolinen patenttien kääntämiseen erikoistunut kääntäjä.

Suomen kielen asema

Käännösten merkitystä arvioidessaan työryhmän enemmistö on ottanut huomioon sen, että käännökset toimitetaan huomattavan myöhään verrattuna eurooppapatentin hakemiseen. Lontoon sopimuksen vaikutuksista tehdyssä arvioissa on lisäksi todettu, että patenttiseurannassa ei juurikaan käytetä suomenkielisiä käännöksiä.

Suomen kääntäjien ja tulkkien ry on mietintöön liitettyssä eriävässä mielipiteessään tuonut esiin sen, että Lontoon sopimukseen liittyminen heikentää merkittävästi kääntäjien työllisyyttä. Suomen patenttiasiamiesyhdistys ry:n edustajan eriävässä mielipiteessä on lisäksi kiinnitetty huomiota siihen, että patenttiammattilaisten (patenttiasiamiesten) koulutus tapahtuu pääosin patenttiasiamiestoimistojen toimesta ja kustannuksella. Käännösvaatimusten muuttaminen tulee vähentämään patenttiasiamiestoimistojen tuloja huomattavasti ja tämä vaikuttaa niiden mahdollisuuteen kouluttaa patenttiammattilaisia.

Käännösvelvollisuuden supistaminen Lontoon sopimuksessa mahdollistetulla tavalla heijastuu suomen kieleen laajemminkin. Patenttien kääntäminen on ylläpitänyt teknologiaan ja patenteihin liittyvän kielen kehittymistä. IPR University Centerin näkemyksen mukaan on tärkeää, että suomen kieli edelleen säilyy elävänä patenttikielenä ja että suomenkielinen terminologia kehittyy.

IPR University Center pitää patenttiasiamiesten ja kääntäjien esittämää huolta kielen köytymisestä ja koulutuksen kaventumisesta perusteltuna. Suomessa on ylläpidettävä elävää teknistä suomenkieltä. Eurooppapatenttien selitysosana pakollinen kääntämisvaatimus ei kuitenkaan instituutin käsityksen mukaan ole paras tapa pyrkiä tähän päämäärään. Sekä tieteellisessä tutkimuksessa että yritysten sovellutuksissa käytetään ensisijaisesti englannin kieltä. Patenttiasiakirjojen käännösvaatimukset ylläpitävät kääntäjien ammattitaitoa ja tarjoavat työtehtäviä, mutta se ei liene ainoa ja tehokkain tapa toteuttaa kielipoliittisia päämääriä. Käännösvaatimus koskee aina vain Suomessa voimaan saatettavia patenteja, ja useita tärkeitä ja teknologian terminologian kannalta keskeisiä patenteja jää sen ulkopuolelle, kun niitä joko ei haeta Suomessa tai saateta voimaan täällä.

Patenttitietouden merkitys on useissa yhteyksissä tunnustettu. Tiedon saatavuus suomen kielellä olisi nimenomaan pk-yritysten edun mukaista. Tästä syystä tulisi kehittää uusia tapoja ylläpitää suomenkielistä patenttioikeudellista ja teknistä terminologiaa. Näitä voisivat olla esimerkiksi oppikirjat, julkaisut, jossa keskeiset patentit julkaistaan suomen kielellä sekä patentti- ja kielikurssit.

Patenttiasiamiesten koulutus

IPR University Center yhtyy Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry:n eriävissä mielipiteessä ilmaistuun huoleen siitä, että käännösten poistumisesta aiheutuva tulonmenetys saattaa heikentää patenttiasiamieskoulutusta. Osaava suomenkielinen patenttiasiamieskunta palvelee elinkeinoelämän etua ja sen säilyminen tulee turvata. Osaaminen tulisi kuitenkin turvata ja varmistaa koulutuspoliittisin keinoin.

Toimenpiteet

IPR University Centerin käsityksen mukaan työryhmä on punninnut Lontoon sopimukseen liittymisen etuja ja haittoja tasapuolisesti. Liittymistä koskevan päätöksen yhteydessä tulee kuitenkin turvata suomenkielen asema teknologiakielenä ja osaavan patenttiasiamieskunnan säilyminen.

IPR University Center ehdottaakin, että samalla kun päätetään liittymisestä Lontoon sopimukseen, päätetään myös kielipoliittisesta toimenpidepaketista, jolla turvataan teknologisen ja patenttioikeudellisen terminologian säilyminen, ylläpitäminen ja kehitys suomen kielellä. Tämä vähentäisi liittymisestä esimerkiksi kääntäjille aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia, koska nämä toimet voisivat luoda korvaavia työtilaisuuksia kääntäjille ja heidän saavuttamansa asiantuntemus tulisi käyttöön.

Samassa yhteydessä tulisi myös huolehtia siitä, että patenttiasiamiesten kouluttamisesta huolehditaan esimerkiksi siten, että Aalto korkeakouluun muodostetaan opintolinja, joka mahdollistaa patenttioikeuteen suuntautumisen ja jonka päämääränä olisi pätevöittää patenttiasiamiehen tehtäviin.

Siirtymäkausi

Eriäviin mielipiteisiin liittyy vaatimus siirtymäkaudesta. IPR University Centerin mielestä työllisyyspoliittisiin toimiin voi ryhtyä välittömästi siirtymäkaudesta riippumatta. Lontoon sopimuksen vaikutukset toteutuvat vähitellen, koska liittyminen ei vaikuta vireillä oleviin hakemuksiin.

Sen sijaan tulee varata vähintään puoli vuotta Lontoon sopimuksen voimaantuloa edellyttävien lainmuutosten hyväksymisen ja sopimuksen voimaantulon välillä. Mikäli Lontoon sopimuksen hyväksymisen edellyttämät lain muutokset hyväksyttäisiin esimerkiksi keväällä 2010, sopimus (ja uusi lainsäädäntö) voisi tulla voimaan 1.1.2011.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut allekirjoittaneen lisäksi pääsihteeri Marja-Leena Mansala.

Kunnioittavasti

Niklas Bruun
Professori, johtaja
IPR University Center